

УЧЕЊЕ КРОЗ РАД: PUT KA MOGUĆНОСТИМА

Uvodna reč

Drage čitateljke i čitatelji,

Kada je pre pet godina počeo da se sprovodi projekat Nemačko-srpske razvojne saradnje „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“, stanje u trogodišnjem srednjem stručnom obrazovanju, kao i situacija u pogledu zapošljavanja mlađih, nisu bili na zavidnom nivou. Za starosnu grupu od 15 do 24 godine stopa nezaposlenosti godinama unazad nije pala ispod 40 procenata. Uprkos tome, radna mesta u zanatsko-tehničkim zanimanjima ostajala su nepotpunjena jer poslodavci nisu mogli da nađu kvalifikovane radnike u strukama koje su im potrebne. Mnogi svršeni učenici/ce srednjih stručnih škola teško su nalazili posao zbog toga što je njihovo obrazovanje bilo usredsređeno više na teorijska znanja, a manje na praktične veštine koje kompanije traže. Trogodišnji obrazovni profili za mlade ljudi i njihove roditelje predstavljali su slepe ulice bez ikakve perspektive.

Da bi se ova situacija promenila, od ključne važnosti bilo je da se ojača i unapredi saradnja između obrazovnog sistema i privrede, odnosno škola i kompanija. Na toj saradnji utemeljen je model sa elementima dualnog obrazovanja koji je uveden u okviru projekta „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“. Pod pokroviteljstvom Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj SR Nemačke (BMZ), ovaj

projekat sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ¹, sa ciljem pružanja podrške Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije u naporima da se reformiše srednje stručno obrazovanje.

Školovanje po modelu sa elementima dualnog obrazovanja, u skladu sa uslovima u Srbiji, podrazumeva da se jedan deo obrazovnog procesa odvija u školi, a drugi u kompaniji koja sarađuje sa školom. Pomak u odnosu na tzv. tradicionalni način izvođenja nastave u srednjim stručnim školama predstavlja kvalitetnije učenje kroz rad u kompanijama, koje se realizuje na savremenim mašinama i uz upotrebu modernih tehnologija kakve ne postoje u školama. Za sticanje stručnih kompetencija učenika odgovorni su kompanijski instruktori, obućeni za rad sa mladima. Učenje kroz rad u kompanijama, u realnim radnim uslovima, osim sticanja stručnih znanja i veština, omogućava učenicima/učenicama da kroz saradnju sa starijim kolegama steknu i socijalne veštine. Kombinovanjem znanja koje stiču u školi, uz praktična znanja i veštine koje stiču u kompaniji, učenici/ce se na pravi način osposobljavaju za potrebe privrede i time stiču veću mogućnost za zapošljavanje po završetku školovanja.

Kompanije koje sarađuju sa školama obezbeđuju učenicima/učenicama i dodatne

vidove podrške kao što su kupovina zaštite opreme, pokrivanje troškova puta, topli obrok i sl., a mnoge od njih obezbeđuju i stipendiju ili simboličnu novčanu nadoknadu za učenje kroz rad. Pored sporazuma o poslovno-tehničkoj saradnji koji škola sklapa sa kompanijom, sklapaju se i ugovori između učenika, tj. njihovih roditelja/staratelja i kompanija kako bi se definisala međusobna prava i obaveze zainteresovanih strana.

Iskustva i rezultati za pet godina implementacije projekta su više nego pozitivni. Od zastarelih profila koje do pre nekoliko godina niko nije htio da upisuje došlo se do modernizovanih profila koji školuju za zanimanja sa velikim potencijalom za zapošljavanje i koje iz godine u godinu upisuju sve veći broj učenika/ca. Trenutno se oko 2700 učenika/ca u 52 škole u Srbiji školuje u jednom od profila modernizovanih uz podršku projekta: bravar-zavarivač, električar, industrijski mehaničar, mehaničar motornih vozila, modni krojač i elektromonter mreža i postrojenja. Za mlade koji su pred izborom buduće karijere zanatsko-tehničko obrazovanje postalo je jedna od perspektivnih opcija. Zadovoljne su i kompanije koje omogućavanjem učenja kroz rad u svojim proizvodnim pogonima dobijaju kvalifikovan kadar profilisan u skladu sa svojim potrebama. Otuda ne čudi podatak da je sve više poslodavaca spremno da uključi u projekat i podrži škole u realizaciji nastave po modelu dualnog obrazovanja.

Jedno od najznačajnijih postignuća u dosadašnjoj realizaciji projekta „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“ jeste Zakon o dualnom obrazovanju, koji je Narodna skupština Republike Srbije usvojila u novembru 2017. godine. Zakon će stupiti na snagu od školske 2019/20. godine, a njegovom primenom biće obezbeđena uspešna i održiva realizacija dualnog obrazovanja u Srbiji. Osim podrške srpskim institucijama u izradi Zakona i pratećih pravilnika, mnogi aspekti regulisani ovim pravnim aktima oslanjaju se na iskustva stečena tokom realizacije projekta.

Ipak, najvidljiviji rezultat u petogodišnjoj realizaciji projekta jeste zapošljavanje učenika iz prve generacije koja se školovala po modelu sa elementima dualnog obrazovanja. Preko 65 odsto onih koji su do sada položili završni ispit u profilima modernizovanim uz podršku projekta zaposlilo se već u prvih šest meseci po završetku školovanja, većina u kompanijama u kojima su tokom srednje škole realizovali učenje kroz rad. Neki od svršenih srednjoškolaca odlučili su da njihov put bude nastavak školovanja. U pričama koje slede saznajte kakva su iskustva ovih mlađih ljudi i šta o njima kažu predstavnici njihovih bivših škola, ali i sadašnji poslodavci.

Uživajte u čitanju!

¹ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

**„Ponosan sam
kada nešto
proizvedem
sopstvenim
rukama“**

Aleksandar Babić (20 godina)

Bivši učenik Tehničke škole Obrenovac

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

Zaposlen u kompaniji „Termovar Pro“, Obrenovac

„Nisam želeo da idem na praksu u neku firmu gde bih sedeo i dosađivao se, cilj mi je bio da što više naučim.“

Aleksandar Babić

Aleksandar Babić, bivši učenik Tehničke škole Obrenovac, položio je završni ispit za bravara-zavarivača u junu 2017. godine. Sa drugarom iz odeljenja, učenje kroz rad realizovao je u firmi „Termovar Pro“ u okolini Obrenovca, koja ima dvadeset troje zaposlenih i bavi se proizvodnjom termo-energetske i procesne opreme i poslovima metaloprerade. Ljudi koji vode „Termovar

Pro“ bili su zadovoljni njegovim napretkom i potencijalom i odlučili su da mu po završetku srednje škole ponude ugovor o radu na neodređeno vreme, što je Aleksandar vrlo rado prihvatio. Ipak, početak profesionalnog razvoja za Aleksandra nije krenuo glatko. Prvobitno je upisao obrazovni profil zavarivač zato što je čuo da se sa tom strukom brzo nalazi dobro plaćen posao. Nakon godinu dana na ovom smeru shvatio je da je nezadovoljan i da mu ovaj profil i način školovanja ne odgovaraju. Zbog toga se u drugoj godini prebacio na profil bravara-zavarivač sa elementima dualnog obrazovanja, u kojem je došao do izražaja njegov pun potencijal.

„Profesija zavarivač me je privukla zato što sam znao da je perspektivna i da će moći pristojno da živim od nje. Međutim, prešao sam na profil bravara-zavarivač jer

sam hteo, osim zavarivanja, da naučim da radim i druge poslove u mašinskoj struci. Kada sam počeo da dolazim na praktičnu nastavu u 'Termovar', odmah su mi dali da radim u proizvodnji, što mi se mnogo svidelo. Nisam želeo da idem na praksi u neku firmu gde bih sedeо i dosađivao se, cilj mi je bio da što više naučim", kaže Aleksandar i dodaje da je bio veoma ponosan kada je prvi put svojim rukama napravio jedan metalni predmet iz proizvodnog assortimenta „Termovara“. To ga je motivisalo da se još više trudi i da vredno uči. Nije izostajao, slušao je sve što mu majstori govore i zato smatra da je potpuno savladao ovaj posao, iako skromno naglašava da još uvek nije na nivou starijih kolega koji imaju po 20-30 godina iskustva.

Direktor kompanije „Termovar Pro“ Sima Isailović, međutim, nije tako suzdržan kada opisuje svog novozaposlenog. On tvrdi da je Aleksandar u početku bio povučen, ali da se u prijatnoj radnoj atmosferi vrlo brzo opustio i pokazao svoj potencijal: „Posle početnog perioda prilagođavanja, primetili smo da se iza njegove skromnosti kriju

visoka inteligencija i marljivost. On je već u trećoj godini školovanja imao dovoljno kapaciteta da postane vrhunski bravarski zavarivač. Zato smo mu davali raznovrsne zadatke – radio je na više proizvodnih pozicija i svaku je savladao bez problema. Osim spremnosti i truda, pokazao je i dobar karakter, što je nama veoma bitno jer u firmi želimo da održimo dobre međuljudske odnose.“

Porodična atmosfera u radnom pogonu

O atmosferi u kolektivu kompanije „Termovar Pro“ najbolje svedoče tvrdnje učenika koji ovde realizuju učenje kroz rad. Oni kažu da se sa kolegama druže i na poslu i van njega. Zaposleni u ovoj firmi su prošle godine za jednog učenika koji kod njih realizuje učenje kroz rad prikupili džeparac za letovanje, a ove godine su slabije đake preslišavali gradivo i pomagali im u učenju kako bi postigli što bolji uspeh u školi.

„Puno mi je srce kada vidim da je skoro celu generaciju đaka vrlo brzo posle završetka škole uspela da nađe posao.“

Rajka Babić,
direktorka Tehničke škole Obrenovac

Direktorka Tehničke škole Obrenovac Rajka Babić smatra da je, ne samo za Aleksandra, već i za mnoge druge učenike školovanje po modelu sa elementima dualnog obrazovanja bilo pun pogodak. U prvoj generaciji bravara-zavarivača, od 12 učenika koji su položili završni ispit, čak 11 je zaposleno. Škola je nastavila da obrazuje ovu struku i sada u svakoj godini ima po jedno odeljenje profila bravara-zavarivač, koje je uvek puno, jer se, u malom mestu kakvo je Obrenovac, brzo pročulo da je to perspektivan posao. Osim učenika zadovoljne su i kompanije koje su na ovaj način dobile stručne i profesionalne kadrove. U početku škola je morala da kontaktira sa firmama objašnjavajući im šta dobijaju saradjnjom sa obrazovnim sistemom, a sada se situacija obrnula – kompanije se same javljaju Tehničkoj školi Obrenovac sa željom da prime učenike na učenje kroz rad.

„Puno mi je srce kada vidim da je skoro cela generacija đaka vrlo brzo posle završetka škole uspela da nađe posao, i to ne bilo kakav. Sarađujemo uglavnom sa malim i srednjim preduzećima čije vlasnike pozajemimo, i svesni smo koliko se trude da đaci-ma omoguće kvalitetno učenje kroz rad i prijatnu radnu atmosferu. Mnogi od njih se

prema našim učenicima odnose kao prema svojoj deci – znaju da li su i u koga zaljubljeni, da li ih nešto muči, neki im plaćaju časove vožnje i slične stvari koje prevazilaze ono što su u obavezi da im obezbede“, kaže Rajka Babić i dodaje: „Mi u Tehničkoj školi smo spokojni, jer znamo da i po završetku školovanja ove mlade ljude ostavljamo u sigurnim rukama.“

Aleksandar potvrđuje njene reči. Kaže da je rado dolazio na učenje kroz rad u „Termovar Pro“ zato što je imao dobar odnos sa svojim instruktorom i starijim kolegama, ali i zbog toga što je dobio priliku da svakog dana nauči nešto novo. Sada, kada je zaposlen u ovoj kompaniji, zadovoljan je i radnim uslovima i platom, i nada se da će se i dalje profesionalno usavršavati. Smatra da mu je pružena šansa da izgradi budućnost kakvu je želeo. „Mnogi moji vršnjaci radnim danima spavaju do kasno i čekaju da im neko drugi nađe posao. Ja sam ponosan što radim, što sam prijavljen za stalno i što doprinosim kompaniji u kojoj sam zaposlen. Drago mi je što sam se osamostalio, što ne moram da tražim džeparac od roditelja i što sam odlučujem na šta ću potrošiti novac koji sam zaradio“, kaže Aleksandar.

„Osim spretnosti i truda, Aleksandar je pokazao i dobar karakter, što je nama veoma bitno.“

Sima Isailović,
direktor kompanije „Termovar Pro“

I medalje sa takmičenja i dobro radno mesto

Danijel Brzovan (18 godina)

Bivši učenik Tehničke škole „Ivan Sarić“
Subotica

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

Zaposlen u kompaniji „Grgo bravar“,
Subotica

Subotička Tehnička škola „Ivan Sarić“ od školske 2014/15. godine upisuje učenike na profile koji se realizuju po modelu sa elementima dualnog obrazovanja. Kako bi iškolovala kadrove konkurentne na tržištu rada i potrebne lokalnim kompanijama, škola je uspostavila saradnju kako sa zvučnim svetskim imena, poput kompanija „Siemens“ i „Continental“, tako i sa manjim lokalnim kompanijama. Jedna od njih je i firma „Grge bravara“, koja ima 95 zaposlenih i proizvodi čelične transportne ramove za prevoz auto-delova za gigante iz automobilske industrije. Kod „Grge bravara“, kako u žargonu kažu Subotičani, učenje kroz rad realizovao je Danijel Brzovan, đak generacije iz prvog upisanog odeljenja bravara-zavarivača. Danijel je tokom druge i treće godine srednje škole stekao zavidno umeće i tako osigurao zaposlenje u ovoj kompaniji odmah po završetku školovanja.

I pre nego što je dobio posao u kompaniji „Grge bravara“ Danijel je pokazivao veliko

interesovanje za rad u svojoj struci. Tokom đačkih dana osvojio je drugo mesto na Republičkom takmičenju mašinskih škola u zavarivanju, a potom je nastavio da niže zapažene rezultate i na ostalim takmičenjima i manifestacijama iz zavarivačke delatnosti. I po zaposlenju nastavio je da trenira, sa ambicijom da ubuduće na takmičenjima osvaja prva mesta. Kaže da radi posao koji voli, a iz te ljubavi izvire motivacija da konstantno pomera granicu svojih profesionalnih dostignuća.

Danijel, međutim, nije oduvek sanjao da bude bravar-zavarivač. Tehničku školu „Ivan Sarić“ upisao je zato što je čuo da se sa tom strukom lakše pronalazi posao. Srećna okolnost bila je činjenica da je veoma talentovan za zavarivanje, što su otkrili i njegovi instruktori tokom učenja kroz rad u kompaniji. Prvi razred završio je sa dobrom uspehom, a od druge godine školovanja, kada je krenuo na učenje kroz rad kod „Grge bravara“, njegov uspeh se

postepeno popravlja, da bi treći razred završio sa odličnim uspehom, kao đak generacije. „U tome mi je mnogo pomoći praktična nastava. Imao sam teorijska znanja, ali ona su postala primenjiva tek kada sam se susreo sa procesom rada. Jednostavno, lakše mi je bilo da shvatim teoriju kada sam video kako se šta radi u praksi nego da sve učim iz knjige”, objašnjava Danijel svoj razvojni put. Kada je proglašen za đaka generacije, ovaj mladić je od kompanije u kojoj je obavljao učeњe kroz rad dobio aparat za zavarivanje. To mu je, kaže, mnogo značilo jer je primajući nagradu shvatio da neko ceni njegov trud i rad.

Željko Majanović, tehnički menadžer u kompaniji „Grgo bravar“, ponosan je na Danijela i, poput ostalih zaposlenih, budi ga u njegovim nastojanjima da i dalje učestvuje na zavarivačkim takmičenjima. I za firmu je, kao i za bivšeg učenika, uspostavljanje ovakve saradnje sa školom bila novina: „Za đake je to bilo osvećujuće iskustvo. Prvo su shvatili kako u praksi izgleda provoditi vreme u proizvodnim pogonima, imati obaveze i dužnosti, ali i radna prava, a potom kako je raditi u timu

Danijel kaže da kvalitetnog bravara-zavarivača karakterišu mirna ruka, dobra koncentracija i elementarno snalaženje u prostoru.

i praviti proizvode koji imaju upotrebnu vrednost. Za Danijela je to bio izvor motivacije da se usavršava i da konstantno pomera svoje profesionalne domete.“

U projekat „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“ i uvođenje elemenata dualnog obrazovanja ova kompanija uključila se zbog deficita bravara-zavarivača na tržištu, ali i zato što ne želi da nemo posmatra nestajanje ove struke. „Ne možemo čekati da nam neko drugi stvori radnike. Moramo se i sami, kao deo privrede, uključiti u njihovo obrazovanje. Shvatili smo da ćemo, ukoliko to ne učinimo, ostati bez radnika, a to nije nikome u interesu“, kaže Majanović.

„Obaveze učenika regulisane su ugovorom, kao i njihova prava – oni nisu zaposleni, već uče kroz rad.“

Ivan Bajić,
direktor Tehničke škole „Ivan Sarić“

Zna se šta je čije pravo i obaveza

Ivan Bajić, direktor Tehničke škole „Ivan Sarić“, smatra da model obrazovanja u kome privreda aktivno učestvuje pruža mladima bolju perspektivu na tržištu rada i to potkrepljuje podatkom da je svih 16 đaka iz prve generacije bravara-zavarivača odmah posle završetka školovanja našlo zaposlenje. Uočivši rast interesovanja za obrazovne profile koji se realizuju po modelu sa elementima dualnog obrazovanja škola je uvela još jedan takav smer – industrijski mehaničar. Bajić tvrdi da ovaj način školovanja, za razliku od nekadašnje „škole učenika u privredi“, obrazovnim institucijama omogućava uvid u realizaciju učenja kroz rad u kompanijama i priliku da aktivno prate ostvarivanje nastavnog plana i programa. „Taj program su osmislili stručnjaci i on odgovara uzrastu učenika. Obaveze učenika regulisane su ugovorom, kao i njihova prava – oni nisu zaposleni već uče kroz rad, poslodavac je u obavezi da vodi računa o bezbednosti đaka na radnom mestu, a mnoge kompanije omogućavaju

im i raznovrsne podsticaje”, kaže direktor škole i dodaje da se zauzvrat od učenika očekuje da imaju pozitivne ocene i da se trude. Ukoliko neko od đaka ima jedinice na polugodištu, kompanije prestaju da im isplaćuju stipendije dok ne poprave uspeh. Na taj način, smatra on, đaci uče važnu životnu lekciju – da se trud isplati.

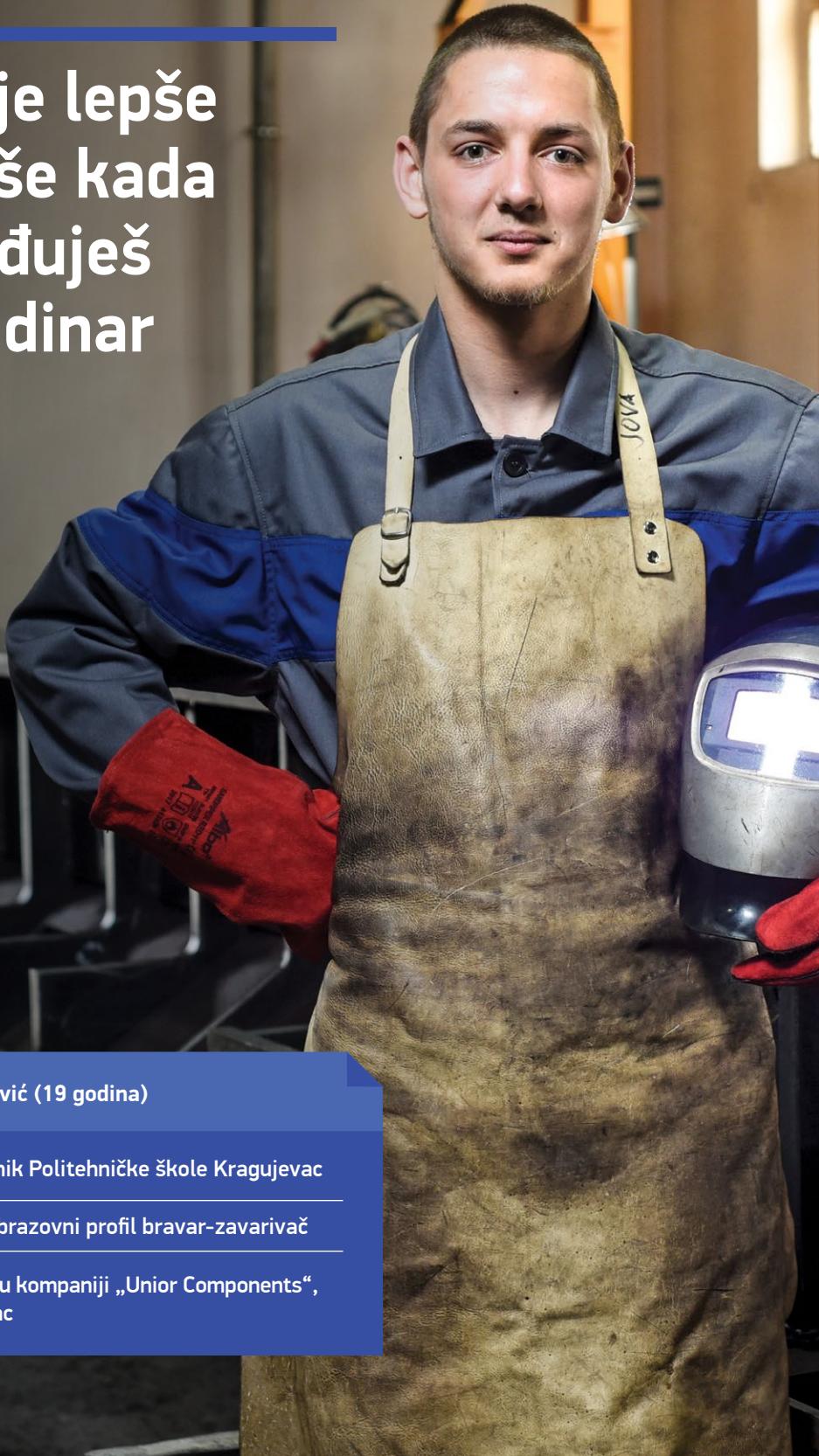
Danijel Brzovan je vrlo brzo naučio ovu lekciju – za kratko vreme postigao je odličan uspeh u školi, postao đak generacije i ponosni vlasnik medalja u zavarivanju. I posle škole nastavio je da učestvuje na takmičenjima iz struke. Na pitanje šta ga, budući da je nosilac više stručnih priznanja, definiše kao kvalitetnog bravara-zavarivača, Danijel bez mnogo razmišljanja odgovara: „Mirna ruka, dobra koncentracija i elementarno snažanje u prostoru.“ Uspesi koje je do sada ostvario motivišu ga da razmišlja o daljem školovanju, odnosno o tome da upiše peti stepen. To bi mu omogućilo da stekne uslove da postane šef proizvodnje, kao i dodatno iskustvo posle kojeg će imati priliku da, ukoliko to bude želeo, jednog dana otvorí svoju firmu. „Ne kažem da bih napustio kompaniju ‘Grgo bravar’ jer mi je ovde lepo, ali želim da imam više opcija”, kaže Danijel.

„Ne možemo čekati da nam neko drugi stvori radnike. Moramo se i sami, kao deo privrede, uključiti u njihovo obrazovanje.“

Željko Majanović,
tehnički menadžer u kompaniji „Grgo bravar“

Sve je lepše i lakše kada zarađuješ svoj dinar

Jovan Savić (19 godina)

Bivši učenik Politehničke škole Kragujevac

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

Zaposlen u kompaniji „Unior Components“, Kragujevac

Učenicima iz prve generacije bravara-zavarivača kragujevačke Politehničke škole koji su učenje kroz rad pohađali u kompaniji „Unior Components“ bile su obezbeđene stipendije, kvalitetna radna oprema i vrhunski instruktori. To ih je motivisalo da vredno uče i svakim danom pokazuju sve veće znanje, zbog čega su odmah posle završetka školovanja dvojica najboljih i zaposleni u ovoj firmi. Jedan od njih je i Jovan Savić, koji se po zaposlenju iselio iz roditeljskog doma. Jovan sada živi sa cimerom u iznajmljenom stanu u gradu, a koji mu firma plaća kako ne bi morao svakog dana da putuje dvadesetak kilometara do radnog mesta. Vodi računa o svom domu, redovno

odlazi na posao, a stiže i da se viđa sa društvom. Kako se za samo tri godine ovom mladom čoveku život toliko promenio?

„Rođen sam i živeo sam na selu, pa sam odmalena navikao na rano ustajanje i rad. Međutim, shvatio sam da je život poljoprivrednika težak i nesiguran jer zavisi od vremenskih uslova. Zato sam odlučio da upišem neku srednju stručnu školu. Raspitivao sam se koja zanimanja su tražena i iz onoga što sam čuo prepostavio sam da bih kao bravar-zavarivač lako mogao da nađem posao. Zato sam upisao Politehničku školu i ovaj profil. Srećna okolnost je bila to što se u drugoj godini,

kada sam počeo da dolazim na praksu u 'Unior', ispostavilo da mi ovaj posao dobro ide", objašnjava Jovan kako je doneo jednu od najznačajnijih odluka u životu – o izboru karijere.

Jovan se tokom učenja kroz rad u ovoj kragujevačkoj kompaniji istakao velikom motivisanošću i spretnošću. Kaže da mu je proizvodni pogon bio gotovo kao prirodno okruženje, a da je njegovom uspehu doprinela i spremnost kolega i instruktora da mu uvek pomognu. „Više mi je odgovaralo učenje kroz rad od učenja iz knjiga. Na praksi nam nikada nije bilo dosadno ili neprijatno. Starije kolege su se uvek trudile da nas oraspolože i opuste jer se lakše uči kada si oslobođen pritiska. Uvek smo mogli da ih pitamo ono što nam nije jasno, oni bi na trenutak ostavili svoj posao i objasnili nam šta god je potrebno", kaže Jovan.

Za razliku od treće godine školovanja kada je tri dana nedeljno provodio na učenju kroz rad, Jovan sada svaki dan dolazi na posao i ostaje puno radno vreme. Najviše voli prvu smenu zato što je navikao da ustaje rano. „Super mi je kada dođem ujutru i završim smenu od osam sati, a napolju je još uvek dan. Onda odem sa drugarima na fudbal ili izađemo negde u grad na piće."

Istiće da je život mnogo lepsi i lakši „kada zarađuješ svoj dinar". Ipak, nije zaboravio ni svoje najbliže i zato od svake plate odvaja deo zarade kao pomoć za ostatak svoje porodice.

„Jovan je skroman i lepo vaspitan momak koji nije materijalista, ume da ceni

Jovan kaže da mu je tokom školovanja više odgovaralo učenje kroz rad od učenja iz knjiga.

to što je postao ekonomski nezavisan", kaže Nikola Šebek, pomoćnik direktora Politehničke škole Kragujevac. Šebek smatra da su mlađi danas veoma pragmatični pri izboru zanimanja, odnosno da se vrlo često odlučuju za ona koja su tražena na tržištu rada. „Primetili smo da je našim đacima bila značajna finansijska stimulacija koju su nudile kompanije tokom praktične nastave, ali ih je na profil bravara-zavarivač pre svega privukla mogućnost zaposlenja. Ispostavilo se da su dobro procenili. Vrlo brzo posle završetka škole gotovo celo odeljenje, osim onih koji su želeli da nastave školovanje, bilo je u radnom odnosu. Neki od njih su toliko zadovoljni uslovima rada i zaradom da to ne mogu da sakriju. Nedavno je jedan naš bivši učenik koji sada radi kao bravara-zavarivač ponosno saopštio direktoru škole Siniši Kojiću da ima veću platu od njegove, direktorske. Nama je dragod tako nešto čujemo", kaže Šebek i dodaje da se posle pozitivnih iskustava sa školovanjem bravara-zavarivača ova škola odlučila da uvede i obrazovne profile mehaničar motornih vozila i industrijski mehaničar, takođe sa elementima dualnog obrazovanja.

Volja za učenjem je važnija od ocena iz škole

Kompanija „Unior Components”, koja ima oko 160 zaposlenih, u projekat uvođenja elemenata dualnog obrazovanja uključila se, prema rečima direktora programa zavarenih konstrukcija Dragana Živkovića, zbog konstantnog deficitta zavarivačkih kadrova. Zadovoljni su saradjnjom sa školom i veštinama dvojice bivših đaka koje su zaposlili.

„Naša očekivanja su generalno ispunjena. Svako je uradio svoj deo posla kako treba – škola nam je poslala dobre đake na

praksu, mi smo se trudili da im pružimo što više znanja, a oni su bili veoma motivisani za učenje. Zaposlili smo dvojicu koji su nam najviše odgovarali ne samo po stećenim veštinama već i po volji da se konstantno usavršavaju. To nam je važnije od ocena iz škole”, kaže Živković i dodaje: „Ni sada, kada su zaposleni, nisu izgubili motivaciju za rad – dešava se da dođu malo ranije i gledaju varove iz prethodne smene, pa ih analiziraju komentarišući za sebe šta je dobro a šta ne, i šta je trebalo drugačije uraditi. Veoma su zainteresovani za svoj posao.”

Jovan Savić svoju motivaciju objašnjava izrekom da se „čovek uči dok je živ“, a pogotovo mlad čovek koji sigurno ne može imati isto znanja koliko ima neko ko je 30 godina u ovom poslu. „Zato uvek kada mi nešto nije jasno pitam starije kolege da mi pomognu”, kaže Jovan.

„Mladi su danas veoma pragmatična pri izboru zanimanja, vrlo često se odlučuju za ona koja su tražena na tržištu rada.“

Nikola Šebek,
pomoćnik direktora
Politehničke škole Kragujevac

Trogodišnje obrazovanje nije sleva ulica

Luka Grubač (18 godina)

Bivši učenik Politehničke škole Kragujevac

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

Nastavio školovanje po završetku
trećeg stepena

Od 28 srednjoškolaca iz prve generacije bravara-zavarivača u Politehničkoj školi Kragujevac, 25 đaka je odmah posle završetka srednje škole zaposleno u lokalnim kompanijama. Jedan od onih koji đačku knjižicu nisu odmah zamenili radnom jeste Luka Grubač, ali ne zbog toga što poslodavci nisu bili zainteresovani za njega, već zato što je Luka imao drugačije planove. On je odbio ponudu kompanije „Gorenje“ da ode na usavršavanje u slovenačkom Školskom centru u Velenju jer je odlučio da školovanje nastavi u svom rodnom gradu. Posle završetka tro-

godišnjeg obrazovanja upisao je četvrti stepen u Politehničkoj školi Kragujevac, s namerom da posle toga završi Mašinski fakultet.

Na pitanje zašto je odlučio da se dalje školuje kada mu je već bio ponuđen posao u jednoj poznatoj kragujevačkoj kompaniji, Luka kaže: „Bio sam odličan đak u osnovnoj školi i prvo bitno sam, na nagovor roditelja koji su žeeli da steknem visoko obrazovanje, upisao Drugu kragujevačku gimnaziju. Međutim, pošto sam pratilo političku i ekonomsku situaciju u zemlji,

shvatio sam da diplome mnogih fakulteta nisu tražene na tržištu rada, a da postoji ogromno interesovanje poslodavaca za zanatske struke, među kojima je i zavarivačka. Zato sam se prebacio na obrazovni profil bravara-zavarivač u Politehničkoj školi, u želji da osiguram svoju budućnost.“

Iako mu je tokom školovanja teorija veoma dobro išla, Luka smatra da je i praktična nastava dosta doprinela njegovom uspehu i pomogla mu da ponese titulu đaka generacije. On se nuda da će mu znanja i veštine koje je stekao u toku redovnog školovanja i u narednom periodu koristiti jer, kako kaže, na Mašinskom fakultetu ima više stručnih predmeta koji podrazumevaju sticanje veština koje je već savladao tokom prakse u kompaniji „Alfa Technics“ d.o.o. Ipak, u početku školovanja nije izgledalo kao da će mu učenje kroz rad u proizvodnim pogonima toliko odgovarati. „Prvi ulazak u radionicu bio je pomalo zastrašujući. To je velika prostorija sa mnogo mašina koje ne poznajete i plašite se da ih ne pokvarite. Ali pošto su uvek pored vas instruktori koji žele da vam pokazu kako da njima rukujete, vrlo brzo praksa postaje zanimljiva, jer se svakim danom trudite da budete bolji nego što ste bili juče. Moje prvo zavarivanje je ispalo loše, šalio sam se sa starijim kolegama da je var ličio na glistu. Međutim, vremenom sam naučio da radim kako treba. Kada sam završio treću godinu, razlika u odnosu na moje prve radove bila je ogromna – ne bi se moglo ni pretpostaviti da je to zavarivala ista osoba“, veselo objašnjava Luka kako je tekaо razvoj njegovog zavarivačkog umeća.

„I trogodišnja škola može biti veoma korisna jer se sa njom brže dolazi do posla, ali i zato što pruža mogućnost za nastavak školovanja ukoliko neko ima volju i želju da se dodatno usavršava.“

Luka Grubač

Direktor Politehničke škole Kragujevac, Siniša Kojić, za Luku ima samo reči hvale, ali ističe da on nije izuzetak i da je u odeljenjima bravara-zavarivača, kako u toj prvoj generaciji, tako i sada, dosta vrednih mladića, odličnih đaka. Jedan od njih je i Stefan Ulamović, inače bivši Lukin drug iz klupe koji je prihvatio ponudu Školskog centra u Velenju i upisao tamo dvogodišnje doškolovanje za mašinskog tehničara. Postao je stipendista kompanije „Gorenje“ i preselio se u Sloveniju. Za vreme obuke u Velenju plaćeni su mu troškovi školovanja, ishrana i povremeno putovanje do rodnog Kragujevca. Obezbeđen mu je smeštaj u učeničkom domu koji ima bazen i teretanu, što nije baš ubičajeno, a uz sve to Stefan dobija i stipendiju. „Njegovi mentor i nastavnici su oduševljeni i nadaju se da ćemo i narednih godina slati na školovanje u Sloveniju ovako marljive i spretne učenike“, kaže Kojić. Kada završi usavršavanje, Stefan će imati mogućnost da se zaposli u „Gorenju“ u Kragujevcu ili da nastavi strukovne studije.

Mogućnost različitih karijernih puteva

Ako ostvari svoj plan da završi Mašinski fakultet, Luka Grubač će imati tri zanimanja: bravar-zavarivač, metalostrugar ili metaloglodač, u zavisnosti od toga koju struku odabere tokom daljeg školovanja, i mašinski inženjer. Iako je siguran da sa znanjem koje je stekao može da nađe posao u zavarivačkoj struci, uporan je u ideji da nastavi školovanje. „Sada imam zanat u rukama koji je veoma perspektivan i sa kojim ću imati posao i u slučaju da ne uspem da završim fakultet”, kaže Luka. Ni neuspeh na studijama mu, tvrdi, ne bi teško pao jer je u među-

vremenu zavoleo zavarivački posao. No, shodno svojoj životnoj filozofiji da čovek celog života mora da uči i postavlja sebi nove izazove, ipak se nuda da će steći diplomu fakulteta. Sa tim ciljem trenutno vanredno završava četvrtu godinu u Politehničkoj školi i pohađa besplatnu pripremnu nastavu za prijemni ispit na Mašinskom fakultetu.

Ukoliko bi trebalo da posavetuje mladu osobu koja se sada nalazi pred izborom karijere, Luka bi joj poručio: „Pre svega, treba biti racionalan. Gimnazija je dobra, ali ne i jedina opcija. I trogodišnja škola može biti veoma korisna, pre svega jer se sa njom brže dolazi do posla, ali i zato što pruža mogućnost za nastavak školovanja ukoliko neko ima volju i želju da se dodatno usavršava.”

Siniša Kojić, direktor Politehničke škole Kragujevac, kaže da u njegovoj školi u profilu bravar-zavarivač ima dosta vrednih mladića, odličnih đaka.

**„Stekao sam
korisno znanje,
ali i radne
navike”**

Miroslav Simović (18 godina)

Bivši učenik Politehničke škole Kragujevac

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

**Zaposlen u kompaniji „Unior Components“,
Kragujevac**

Odrastajući u kući u kojoj se dosta govorilo o zavarivanju i provodeći vreme u radionici svog oca, zavarivača po zanimanju, Miroslav Simović iz Kragujevca je još u najranijem detinjstvu zavoleo ovaj zanat. Kada mu se pružila prilika da upiše obrazovni profil bravarsko-zavarivač, nije se mnogo premišljao – upisao je Politehničku školu, pokazao se kao dobar i vredan na učenju kroz rad u kompaniji „Unior Components“, gde se posle završetka srednje škole i zaposlio.

„Tokom prakse u 'Unioru' trudio sam se da se što bolje pokažem jer mi je bilo veoma stalo da se zaposlim u ovoj kom-

paniji. Ovde rade vrlo kvalitetni majstori od kojih može mnogo da se nauči, što ja i koristim svaki put kad mi se ukaže prilika. Verovatno je to razlog što sam brzo napredovao – sada mi zavarivanje ide super, mada mi još uvek nedostaju neka znanja iz bravarije da bih bio kompletan majstor”, kaže skromno Miroslav dok ponosno korača kroz proizvodne pogone u svom radnom odelu. Priznaje da još nije dostigao nivo veština koji imaju njegove starije kolege, ali ipak je naučio dovoljno da može samostalno da obavlja posao.

Znanja i veštine koje je stekao tokom učenja kroz rad izdvojili su ga od kon-

kurencije. Svestan da će mu obuka u „Unioru“ biti od velike koristi, marljivo je radio i usavršavao se. Ipak, u početku mu je, kaže, sve teško padalo jer nije imao razvijene radne navike. To potvrđuje i Nikola Šebek, pomoćnik direktora Politehničke škole Kragujevac, koji kaže da je za većinu đaka odlazak u kompanije novo iskustvo i da tek tada imaju priliku da nauče mnoge stvari čiji značaj do tada nisu shvatali: „U radnim pogonima postoji proizvodni ciklus, što znači da učenici moraju da poštuju i vreme dolaska na praksu i zadate rokove za obavljanje zadataka, zatim moraju da budu spremni da rade sa novim materijalima, da se uklope u kolektiv, ali i da popunjavaju dokumentaciju. Praktična nastava u školi podrazumeva jednostavnije, ne tako stroge procedure, i u tom smislu je daleko od realnih uslova proizvodnje.“

Kada je dobio radnu knjižicu u „Unioru“, Miroslav je već uveliko bio navikao na rano ustajanje i obaveze koje sa sobom nosi posao jer je sve to tokom učenja kroz rad već video i iskusio. Na pitanje kako izgleda biti zaposlen sa 18 godina, odgovara: „Većina mojih drugara iz osnovne škole još uvek ne radi, i kad god se vidim sa njima, shvatim koliko sam sreće imao. Završio sam dobru školu i odmah posle nje sam se zaposlio, i to u dobroj firmi. Sad sam samostalan i zarađujem dovoljno za sebe, a opet, još uvek sam mlađ i sve opcije su mi otvorene, ko zna gde će me život odvesti.“

Ipak, iako živi samostalno i ima dovoljno slobodnog vremena za aktivnosti van posla, Miroslav je bio dovoljno odgovoran da ograniči izlaska sa društvom na vikend jer

„Sad sam samostalan i zarađujem dovoljno za sebe, a opet, još uvek sam mlađ i sve opcije su mi otvorene, ko zna gde će me život odvesti.“

Miroslav Simović

radnim danima mora da se naspava. „Za dobrog zavarivača je najbitnije da je koncentrisan na poslu. To znači da u pogon mora da dođe odmoran i da sve probleme ostavi kod kuće”, savetuje Miroslav.

„Kada vam rastu krila, potreban vam je dobar instruktor letenja“

Tokom prvog dana učenja kroz rad u fabrički „Unior“ Miroslav je, po sopstvenom priznanju, bio malo nesiguran pošto nije poznavao nikoga od starijih kolega. Međutim, kako kaže, brzo se opustio i stekao nova prijateljstva.

Dragan Živković, direktor Programa zavarenih konstrukcija u ovoj poznatoj kragujevačkoj kompaniji za proizvodnju pro-

vlakača i zavarenih konstrukcija, kaže da su učenici na početku izgledali kao deca koja su se slučajno našla u pogonima: „Nisu znali gde se šta nalazi, čemu služe pojedine mašine i slično. Ipak, veoma ozbiljno su shvatili praksu i relativno brzo su izrasli u kvalitetne bravare-zavarivače i zrele ljude.”

To potvrđuje i Ivan Jovanović, Miroslavljev instruktor koji je tokom školskih dana provodio mnogo vremena uz učenike u kompaniji: „Kada su došli kod nas, oni su bili deca kojoj su krila tek počinjala da rastu, a naš zadatak je bio da ih naučimo da lete. Ja sam se trudio da uspostavim korektan odnos sa njima i iz ove perspektive mi se čini da sam bio dobar pedagog. Postavio sam se kao

da smo jednaki, ali istovremeno i kao autoritet koji moraju poštovati. Znam da zvuči kontradiktorno, ali to mi je pošlo za rukom kada sam im pokazao da od mene mogu dobiti znanje, sigurnost i zaštitu, ali i prijatelja koji će ih uvek saslušati. Vremenom smo Miroslav i ja postali i drugari, sada se viđamo i van posla, odlazimo jedan kod drugog na slavu i sl.”

Bivši učenik i njegov nekadašnji instruktor sada imaju svoje interne šale i običaje, na primer da jedan drugom kupuju čokoladice kada dolaze na posao. Miroslav ne krije zadovoljstvo što je tako prihvaćen u svom radnom kolektivu i kaže da će se dodatno truditi na poslu – jer „ko ne bi želeo da i dalje radi ovde”.

Dragan Živković, direktor Programa zavarenih konstrukcija u kompaniji „Unior Components”, kaže da su učenici ozbiljno shvatili učenje kroz rad i relativno brzo su izrasli u kvalitetne bravare-zavarivače i zrele ljude.

**„Zahvaljujući
poslu
stekao sam
samopouzdanje“**

Nenad Džever (19 godina)

Bivši učenik Elektrotehničke škole
„Mihajlo Pupin“ Novi Sad

Završio obrazovni profil električar

Zaposlen u kompaniji
„Energotehnika Južna Bačka“, Novi Sad

Kada neko voli svoj posao, onda ima želju da se u svojoj profesiji konstantno usavršava. Ovako bi mogao da glasi moto Nenada Dževera, momka koji je zbog ljubavi prema električarskom zanatu 2014. godine upisao Elektrotehničku školu „Mihajlo Pupin“ u Novom Sadu. Budući da se školovao po modelu sa elementima dualnog obrazovanja, učenje kroz rad realizovao je u kompaniji „Energotehnika Južna Bačka“ (EJB), gde je odmah po završetku škole, 2017. godine, i zaposlen. „Pretpostavljam da sam posao dobio zato što sam tokom prakse bio redovan i zainteresovan da što više naučim“, skromno kaže Nenad.

Mladi ljudi, posebno oni koji su tek završili osnovnu školu, mogu ponekad imati nerealne ciljeve i ambicije, ali realni susret sa svetom rada i učenje kroz rad u kompanijama pomažu im da još u toku školovanja shvate

da li profesija koju su odabrali odgovara njihovoј ideji o toj profesiji ili ne. „Osim što sam shvatio da je ovo pravi posao za mene, tokom prakse stekao sam i samopouzdanje jer sam uvideo da mogu da ostvarim i više nego što sam mislio“, tvrdi Nenad Džever. Učenje kroz rad u „Energotehnici Južna Bačka“ nije mu teško padalo, ali tek kada se zaposlio, postao je potpuno zadovoljan jer je dobio mogućnost da radi još dinamičniji posao – da često odlazi na teren, gde na trafo-stanicama radi složenije poslove koji zahtevaju više razmišljanja: „Velim izazove i zato se rado uključujem kad god treba rešiti neki problem. Zanimljivije mi je kada moram da smišljam načine na koje mogu nešto da popravim.“

Da je tako, potvrđuje i njegov bivši nastavnik praktične nastave Bogdan Pavlović, koji je tokom školovanja sve vreme bio uz

svoje učenike u kompaniji, ne samo u proizvodnom pogonu i namenski opremljenoj vežbaonici za obuku učenika, nego i za istim stolom u kantini za zaposlene, trudeći se da bude dobar pedagog, ali i prijatelj svojim đacima, kako bi ih što bolje upoznao. „Na vreme smo prepoznali Nenadov istraživački karakter. Još prvih dana u kompaniji primetili smo da će on, ako mu damo jedan zadatak, naći više načina kako da ga reši“, kaže nastavnik i dodaje da će mu to biti od pomoći u budućoj karijeri jer je njegov posao višeslojan: „Ovaj obrazovni profil obuhvata širok raspon znanja. Električari imaju tri glavne kompetencije – bave se izradom električnih instalacija za sve vrste objekata, od stambenih do industrijskih postrojenja, zatim rade popravke aparata u domaćinstvu i, konačno, osposobljeni su za održavanje elektroopreme u industriji. Deca ne mogu sva ova znanja da steknu u školi, zato je dobro što im je omogućena praksa u kompaniji.“ Bogdan Pavlović dodaje da obrazovne institucije nisu u mogućnosti da svojim đacima obezbede savremenu i skupu opremu kakvom raspolažu kompanije, ali je izuzetno važno da poslodavci uvide da uz minimalna ulaganja mogu dobiti kvalitetne kadrove, te da se uključe u saradnju s prosvetom.

„Volim izazove i zato se rado uključujem kad god treba rešiti neki problem. Zanimljivije mi je kada moram da smislim načine na koje mogu nešto da popravim.“

Nenad Džever

U korak s razvojem tehnologije

„Energotehnika Južna Bačka“ se bavi inženjeringom, izgradnjom i održavanjem energetskih objekata. Ova kompanija je, prema rečima Marka Kaspera, rukovodio-ca proizvodnje i instruktora zaduženog za učenje kroz rad, odlučila da podrži školu zbog deficit-a kadrova u električarskoj struci. „Mi smo već decenijama partner

„Nama je cilj da mladima pružimo šansu da ostanu u našoj zemlji i da rade posao koji će im pričinjavati zadovoljstvo.“

Marko Kasper,
rukovodilac proizvodnje i instruktur u kompaniji „Energotehnika Južna Bačka“

Elektrotehničke škole, ali tek sada je ova saradnja podignuta na viši nivo. Učenici dolaze na praksu kod nas u drugoj i trećoj godini školovanja, tokom koje mi stičemo uvid u njihove veštine i sposobnosti i na osnovu toga možemo da procenimo ko će se od njih dobro uklopliti u kolektiv i odgovorno pristupati poslu. Iz prve generacije električara zaposlili smo svu četvoricu učenika koji su položili završni ispit, a nadamo se da ćemo imati priliku da zaposlimo i ďake iz narednih generacija“, kaže Kasper pojašnjavajući da završni ispit realizuju škola i kompanija zajedno, trudeći se da on bude ozbiljan i da prikaže realno znanje mladih. „Nastavićemo da sarađujemo sa školom zato što su nam potrebni električari. Oni su i u celoj Srbiji deficitarna struka jer u velikom broju odlaze na rad u inostranstvo. Nama je cilj da mladima pružimo šansu da ostanu u našoj zemlji i da rade posao koji će im pričinjavati zadovoljstvo“, kaže Marko Kasper i izražava nadu da će nedavno usvojeni Zakon o dualnom obrazovanju rešiti neke nedoumice koje poslodavci često imaju prilikom primanja učenika

u svoje radne pogone, kao što su visina i način isplate naknade učenicima za učenje kroz rad, ali i saradnja sa školama. Međutim, „Energotehnika Južna Bačka“ se i pre donošenja Zakona potrudila da mladima pruži što bolje uslove za učenje, te im je, osim užine i finansijske nagrade za postignuća, obezbedila i posebnu učionicu-radionicu za obuku.

Kasper naglašava da, iako poseduju dovoljno stručnih znanja i veština, mlađi koji završe ovaj smer ipak moraju dodatno da se usavršavaju zato što se ova oblast ubrzano razvija. Toga je svestan i bivši učenik, a sada zaposleni u kompaniji „Energotehnika Južna Bačka“, Nenad Džever, koji kaže da će morati još mnogo da uči. „Imam utisak da sam spretniji i da imam više znanja od mojih vršnjaka sa drugih smerova, koji nisu imali toliko praktične nastave. Ali to ne znači da treba da prestanem da učim. Da biste bili dobri u ovom poslu, morate ga mnogo voleti kako biste imali volju da se konstantno usavršavate. Ali prepostavljam da je tako u svakom poslu ako hoćete da budete uspešni.“

„Izuzetno je važno da poslodavci uvide da uz minimalna ulaganja mogu dobiti kvalitetne kadrove, te da se uključe u saradnju s prosvetom.“

Bogdan Pavlović,
nastavnik praktične nastave u
ETŠ „Mihajlo Pupin“

„Odlično se
snalazim
u fabrici“

Ljubiša Dragojević (18 godina)

Bivši učenik Tehničke škole
„Milenko Verkić Neša“ Pećinci

Završio obrazovni profil industrijski mehaničar

Zaposlen u kompaniji „Robert Bosch“ d.o.o.,
Šimanovci

“Be a leader, not a manager; company is to
successfully run the one that someone can say
that they were really responsible for a
particular action. Be such a company,
corporation is a must and must individual
depends on the other.”

„U svakoj bolje radnog kompaniji najvažnije
je da se mogući novi ideji i inovativni potezi
izgradnjuju na određenoj poziciji. U takvog
kompaniji neophodno je uverljivo i uči
nečim drugom da ima potrebu da druge.
“

Robert Bosch
Minister of Robert Bosch, 1929

Ljubiša Dragojević upisao je Tehničku školu „Milenko Verkić Neša“ 2014. godine i jedan je od onih učenika koji su svojvređeno „probili led“ odlučivši se za zanimanje o kojem se u tom trenutku nije mnogo znalo. Nakon uspešno završenog trogodišnjeg školovanja za industrijskog mehaničara po modelu dualnog obrazovanja, on danas ima radnu knjižicu u gigantu u proizvodnji automobilske opreme kakav je „Bosch“. „Moj posao je da nadzirem rad mašina koje kontrolišu kvalitet proizvoda“, objašnjava Ljubiša posao industrijskog mehaničara, koji osim praćenja rada industrijskih mašina obuhvata i njihovo odr-

žavanje i mašinsku obradu jednostavnih delova koji ih sačinjavaju.

Ljubiša je za ovo zanimanje čuo u osmom razredu osnovne škole na prezentaciji profila industrijski mehaničar. „Došli su ljudi iz 'Boscha' i ispričali nam šta ćemo sve raditi tokom školovanja, ali i posle toga, kada se zaposlimo. Svidelo mi se kad sam čuo da nećemo učiti samo u školi nego i u fabrici i odlučio sam da upišem taj smer“, priseća se Ljubiša.

Tokom prvog razreda Ljubiša i njegovi drugari iz odeljenja realizovali su učenje

„Moj posao je da nadzirem rad mašina koje kontrolišu kvalitet proizvoda.“

Ljubiša Dragojević

kroz rad u školskim radionicama koje su potpuno renovirane i opremljene kroz projekat javno-privatnog partnerstva između Tehničke škole, opštine Pećinci, „Boscha“ i GIZ-a. Od druge godine počelo je učenje kroz rad u „Boschovoj“ fabriku za proizvodnju sistema brisača u Šimanovcima. To je za Ljubišu bio prvi susret sa svetom rada. „Kada sam došao, sve mi je bilo neobično, nisam mogao da se snađem u tom velikom prostoru. Ali posle nekog vremena potpuno sam upoznao fabriku, sada znam svaki njen kutak“, objašnjava Ljubiša. Kako kaže, njegove kolege, koje su tokom školovanja ovde dolazile na učenje kroz rad, dobro poznaju proizvodna odeljenja „Boscha“ jer su tokom prakse rotirani na više pozicija kako bi stekli raznovrsna znanja u različitim odeljenjima i mernim sobama.

Inače, „Bosch“ je bio jedna od prvih kompanija koje su se u Srbiji uključile u realizaciju dualnog obrazovanja jer im je kao nemačkoj kompaniji ovakav sistem

školovanja dobro poznat. Nameru da dugoročno podrži obrazovanje budućih kadrova „Bosch“ pokazuje i kroz spremnost da za vreme učenja kroz rad u fabrici učenici dobijaju finansijsku nadoknadu, topli obrok i prevoz, što ih dodatno motiviše i doprinosi njihovom zdravom odnosu prema radu. Kao rezultat aktivnog učešća u obrazovanju industrijskih mehaničara „Bosch“ dobija kvalifikovane radnike, profilisane u skladu sa potrebama same kompanije i spremne da se odmah po završetku školovanja samostalno uključe u proces proizvodnje.

Motivacija je recept za uspeh

Supervizor za dualno obrazovanje u „Boschu“ Marko Radović zadovoljan je napretkom nekadašnjih đaka, a sada zaposlenih. „Nismo ih zatrnavali poslom, već smo im davali onoliko radnih zadatka koliko su mogli kvalitetno, bez pritiska, da ispune. Zato su stekli korisno i primenljivo znanje, koje im je sada od velike pomoći“, kaže Radović.

Takav odnos budućeg poslodavca pozitivno je uticao na ove mlade ljude koji su tek na početku svog profesionalnog razvoja. Direktorka Tehničke škole „Miljenko Verkić Neša“ Spomenka Rakić, priseća se koliko je ova generacija bila motivisana da odlazi u „Bosch“ na učenje kroz rad: „Za njihovu motivaciju su delom svakako

zaslužne stipendije, topli obrok i prevoz koje im je kompanija obezbedila tokom pohađanja prakse, ali mislim da to nisu bili presudni podsticaji. Čini mi se da su deca prepoznala značaj šanse koja im je pružena – da rade u jednoj modernoj i dobro opremljenoj fabrici i steknu iskušta koja će im biti značajna tokom celog radnog veka.”

Za razliku od mnogih svojih vršnjaka, Ljubiša Dragojević sa 18 godina već skoro godinu dana ima siguran, stalan posao. Šta se u njegovom životu pro-

menilo otkako je stupio u radni odnos? „Ne mnogo toga. Ranije sam jedan deo dana provodio u školi ili na praksi ovde u fabrici, a sada to vreme provodim na poslu. I dalje imam dovoljno vremena za sve što me zanima. Slobodno vreme provodim isto kao moji drugari – u izlascima i treninzima. Igram fudbal u 'Hajduku' u Šimanovcima, tako da četiri puta nedeljno imam treninge koji traju po dva sata, a ponekad igram i utakmice”, kaže Ljubiša i dodaje da bi, kada je posao u pitanju, voleo da se dokaže i jednog dana postane šef smene u „Boschu“.

„Učenike nismo zatrпavali poslom, već smo im davali onoliko radnih zadatka koliko su mogli kvalitetno, bez pritiska, da ispune.“

Marko Radović,
supervizor za dualno obrazovanje u kompaniji „Robert Bosch“ d.o.o.

**„Škola me je
pripremila za
odgovornost
koju donosi
posao“**

Miloš Tatić (20 godina)

Bivši učenik Tehničke škole
„Milenco Verkić Neša“ Pećinci

Završio obrazovni profil industrijski mehaničar

Zaposlen u kompaniji „Robert Bosch“ d.o.o.,
Šimanovci

We are Bosch

Miloš Tatić jedan je od desetorice mladića, učenika Tehničke škole „Milenko Verkić Neša“ u Pećincima, koji su školovanje za industrijske mehaničare završili u junu 2016. godine. Svi oni su već u julu iste godine zaposleni u obližnjoj fabriци kompanije „Robert Bosch“ u Šimanovcima, u kojoj su dve godine realizovali učenje kroz rad. To je prva generacija tada novog obrazovnog profila – industrijski mehaničar, koja se školovala po modelu jedinstvenom u obrazovnom sistemu u Srbiji, a koji podrazumeva tri meseca učenja kroz rad u kompaniji u drugoj i dva puta po tri meseča u trećoj godini školovanja.

Miloš misli da je ovaj model obrazovanja najefikasniji zato što su on i njegovi drugari u školi stekli dovoljno teorijskog znanja koje su potom mogli da primene

u realnim radnim uslovima u kompaniji. Iako su obrazovanjem koje su stekli postali konkurentni na tržištu rada, niko od njih u skorijoj budućnosti neće slati svoj CV drugim kompanijama jer su zadovoljni radnim uslovima u „Boschu“.

Na pitanje da li je mu je privikavanje na posao bilo lakše zato što se celo njegovo odeljenje zaposlilo u istoj kompaniji, Tatić odgovara da ne viđa često svoje drugare iz klupe jer svi rade na različitim pozicijama. On je zaposlen na kontroli kvaliteta proizvoda koji se prave u ovoj fabrići. „Ja sam u laboratoriji, gde nadzirem rad mašina koje ispituju kvalitet brisača kada izađu sa fabričke linije. Jednostavno rečeno, pratim rezultate koje mašine izbacuju i vodim računa da oni budu u skladu sa našim standardima. Ukoliko dođe do nekih pro-

„Moj posao fizički uopšte nije naporan, ali je veoma odgovoran i zahteva veliku koncentraciju na radnom mestu.“

Miloš Tatić

blema, što se retko dešava, moj zadatak je da zaustavim proizvodnu liniju i pozovem stručnjake da dijagnostikuju i otklone problem”, ukratko objašnjava Miloš svoj rad. Uvreženo je mišljenje da mlade koji završe trogodišnju školu obavezno čeka težak fizički posao. Međutim, Miloš kaže da ne mora da bude tako: „Moj posao u tom smislu uopšte nije naporan, ali je veoma odgovoran i zahteva veliku koncentraciju na radnom mestu.”

Kada su počeli da rade u „Boschu“, bivići učenici bili su već dobro upoznati sa procesom rada, uslovima i radnom atmosferom. U tom smislu, zaposlenje za njih nije bila velika promena. Ipak, kako Miloš kaže, postoji jedna bitna razlika kada imate ugovor o radu u odnosu na period kada realizujete učenje kroz rad: „To je odgovornost. Ništa drugo se nije promenilo. Već smo naviknuti na uslove rada u 'Bosch u', kolege su i dalje fine prema nama i uvek voljne da nam pomognu, ali sada smo zaposleni i stavljamo svoj potpis na svaki izveštaj o radu mašina, što je za nas jedno sasvim novo iskustvo. To znači da svojim imenom i prezimenom stojimo iza svog rada”, kaže Miloš Tatić i dodaje da

mu nova odgovornost ne pada teško jer je siguran u znanja koja je stekao u toku školovanja.

Spomenka Rakić, direktorka Tehničke škole „Milenko Verkić Neša“, ponosna je na prvu generaciju industrijskih mehaničara, za koje kaže da su se odlično pokazali na učenju kroz rad u „Boschu“, gde su bili redovni, vredni i veoma angažovani. Konstantno su smisljavali nove ideje kako da unaprede proizvodni proces, a neke od njihovih ideja starije kolege i nadređeni su i prihvatali. Od uvođenja profila industrijski mehaničar u pećinačku tehničku školu do danas, u ovoj opštini poraslo je interesovanje za ovu struku – sada sve više dece želi da upiše ovaj profil, ali i sve više kompanija želi da aktivno učestvuje u njihovom školovanju. Direktorka škole primećuje i da su sve češće za ovaj profil zainteresovane i devojčice, što ranije nije bio slučaj kada je reč o trogodišnjim zanatskim profilima mašinske struke.

Trogodišnji profili nude dobru perspektivu

Pored toga što na svakoj proizvodnoj poziciji postoje instruktori koji obučavaju učenike, „Bosch“ je zaposlio Marka Radovića na poziciji supervizora za dualno obrazovanje. Radović je prošao pedagoško-didaktičke obuke za rad sa mладима i odgovoran je za realizaciju učenja kroz rad u proizvodnim odeljenjima „Boscha“. On raspoređuje učenike na određene pozicije za učenje, vodi računa da se savladaju sve

nastavne jedinice predviđene planom i programom i u stalnoj je komunikaciji sa nastavnicima u školi. Radović kaže da je svaka generacija nesigurna kada dođe u kompaniju: „Oni dođu u grupi, zbumjeni su, ne znaju čak ni koje pitanje da nam postave, ali kada prođe početna iznenađenost, postepeno se opuštaju i postaju deo kolektiva. Vremenom izrastu u ravnopravne kolege sa našim zaposlenima, jer kroz praktičnu nastavu stiču ne samo stručna znanja već i sposobnost rada u timu i veštine poslovne komunikacije.“ Mladi su, kaže njihov supervisor, otvoreniji i imaju manje predrasuda od odraslih, što im omogućava da lakše prihvataju nova znanja. „Vrlo brzo, govo neprimetno, posle samo dve godine

dolaženja na praksu ovde, mi shvatimo da su oni već postali odrasli ljudi. Kada završe školu i zaposle se, oni su već odgovorne, ozbiljne i zrele osobe“, zaključuje Radović.

Da je zaista tako, potvrđuje i Miloš Tatić svojim primerom. On želi da nastavi da radi u kompaniji „Bosch“, ali razmišlja i o tome da upiše višu školu ili Mašinski fakultet. Veruje da može da postigne da uporedno studira i zadrži posao, ali ako i ne ostvari taj plan, biće zadovoljan jer je, kako kaže bez lažne skromnosti, već postigao mnogo. Primećuje da je odgovorniji i da ima bolje radne navike od svojih vršnjaka koji tokom školovanja nisu bili u prilici da se upoznaju sa svetom rada.

„Sve češće su za profil industrijski mehaničar zainteresovane i devojčice, što ranije nije bio slučaj kada je reč o trogodišnjim zanatskim profilima mašinske struke.“

Spomenka Rakić,
direktorka Tehničke škole „Milenko Verkić Neša“

„Posao po mojoj meri“

Miloš Kokir (18 godina)

Bivši učenik Tehničke škole
„Milenko Verkić Neša“ Pećinci

Završio obrazovni profil industrijski mehaničar

Zaposlen u kompaniji „Robert Bosch“ d.o.o.,
Šimanovci

Iako cela prva i dobar deo druge generacije industrijskih mehaničara iz Tehničke škole "Milenko Verkić Neša" sada radi u fabrici za proizvodnju sistema brisača "Robert Bosch" u Šimanovcima, do pre nekoliko godina je retko ko od ovih mlađih ljudi mogao da prepostavi kakva ga profesionalna budućnost čeka.

Jedan od njih, Miloš Kokir, čuo je za ovo zanimanje kada je završavao osnovnu školu u Pećincima, ali ni posle detaljnih pretraga po internetu nije mu bilo jasno šta sve ovaj posao u praksi podrazumeva. Međutim, kad je čuo da će, ukoliko se bude školovao za industrijskog mehaniča-

ra, učenje kroz rad realizovati u poznatoj nemačkoj kompaniji, nije se više dvoumio i 2014. godine upisao je ovaj profil u pećinačkoj Tehničkoj školi. Sada, skoro četiri godine kasnije, sa završenim trogodišnjim obrazovanjem i zaposlenjem u „Boschu“, kaže da se nije pokajao.

„Pre nego što sam odabrao ovaj smer čitao sam šta znači biti industrijski mehaničar, ali mi opet nije bilo jasno šta će konkretno raditi, pa sam u svojoj glavi zamišljao kako će izgledati moj radni dan. Ispostavilo se da sam imao dobru prepostavku. Već tokom prvih dana prakse u fabrići shvatio sam koja su moja zaduženja i

koliko zapravo ona odgovaraju mojim sposobnostima”, kaže Miloš Kokir. „Sada, kada sam zaposlen, bavim se merenjem delova za proizvode prema unapred definisanim standardima, naravno ne ručno, jer je ovde dosta poslova automatizovano, već pomoću mašina. Tokom dve godine praktične nastave promenio sam nekoliko radnih pozicija i najviše mi se svidela ova. I moj supervizor je primetio da mi ovaj posao odgovara, pa prepostavljam da su me zato zaposlili baš na ovom radnom mestu”, kaže on.

Vladan Doljančević, jedan od supervizora za dualno obrazovanje koji je u „Boschu“ zadužen za obuku učenika, potvrđuje Miloševe reči: „Tokom praktične nastave svaki od učenika prođe kroz nekoliko odeljenja, a mi pratimo kako se u njima snalazi. Tokom školovanja pratimo njihov napredak, kroz rad na raznim projektima, redovne evaluacije, razgovore sa učenicima i sl., i na osnovu toga i njihovih želja im nudimo odgovarajuće radne pozicije u kompaniji.”

Miloš Kokir ima samo reči hvale za model školovanja koji je prošao: „Zaista mislim da sam naučio mnogo, ne samo iz knjiga već i tokom praktičnog rada. Pomagali su mi nastavnici u školi, instruktori, ali i ostali zaposleni ovde u fabrici. Oni su želeli da nam objasne što više zato što su znali da čemo jednog dana biti deo njihovog tima”, kaže Miloš i nada se da se trud isplatio i njegovim sadašnjim kolegama. „Čini mi se da jeste, jer primećujem da sada na nas gledaju kao na ravnopravne članove kolektiva i da nam poveravaju značajne radne zadatke”, tvrdi on.

Miloš Kokir kaže da starije kolege na bivše učenike gledaju kao na ravnopravne članove kolektiva i da im poveravaju važne radne zadatke.

Iako je zaposlen, Kokir ima sasvim dovoljno vremena za druženje sa svojim vršnjacima, koji, kako kaže, uglavnom ne rade. Uprkos tome što osam časova dnevno provodi u proizvodnim pogonima „Boscha“, stiže da se bavi i drugim aktivnostima kao što je igranje košarke. „Bitna je samo dobra organizacija i sve se može postići”, samouvereno tvrdi ovaj mladić.

Dobra odluka i šansa za dalje školovanje

Na pitanje kako on zna da je dobar u svom poslu, Miloš Kokir odgovara: „Da bi neko bio dobar industrijski mehaničar, potrebna je posvećenost – sve se može naučiti tokom prakse u kompaniji, ali glavni preduslov je da imate volju za usavršavanjem. Dok sam odlazio na praksu u „Bosch“, glavna motivacija mi je bila želja da nešto naučim i da budem koristan. Sada, kada sam zaposlen, ponosan sam što zarađujem svoj dinar. Imam utisak da

sam mnogo zrelij i nego kada sam upisao srednju školu i opredelio se za smer industrijski mehaničar. Na moju sreću, to se pokazalo kao dobra odluka.”

Sazrevanje tinejdžera u odrasle ljude, osim ljudi iz „Boscha“, aktivno su pratili i nastavnici i direktorka škole Spomenka Rakić. Ona smatra su njeni bivši učenici izrasli u vrsne stručnjake upravo zato što im je omogućeno učenje kroz rad u jednoj tako ozbiljnoj kompaniji kao što je

„Bosch“. „Dobili su šansu da stiču nove veštine na skupim mašinama kakve nijedna škola u Srbiji nema. Posle tri godine obrazovanja oni već imaju zanat u rukama. Pored toga, oni koji žele mogu i da nastave školovanje”, kaže direktorka.

O nastavku školovanja u budućnosti razmišlja i Miloš Kokir jer bi mu fakultetska diploma i zvanje inženjera otvorili nove mogućnosti za napredovanje u kompaniji u kojoj radi.

„Tokom praktične nastave svaki od učenika prođe kroz nekoliko odeljenja, a mi pratimo kako se u njima nalazi. Na osnovu toga i njihovih želja im nudimo odgovarajuće radne pozicije u kompaniji.“

Vladan Doljančević,
supervizor za dualno obrazovanje u kompaniji „Robert Bosch“ d.o.o.

Najbolji u Srbiji u MAG zavarivanju

Zoltan Kuti (18 godina)

Bivši učenik Tehničke škole „Ivan Sarić“
Subotica

Završio obrazovni profil bravar-zavarivač

Zaposlen u kompaniji „Montavar Metalna Lola“
Beograd

Zoltan Kuti ima samo 18 godina, a već može da se pohvali bogatim profesionalnim i životnim iskustvom – završio je Tehničku školu „Ivan Sarić“ u Subotici, smer bravarsko-zavarivač, a po položenom završnom ispitu zaposlio se u „Siemensu“, čuvenoj nemačkoj kompaniji u kojoj je tokom školovanja realizovao učenje kroz rad. Trenutno radi u Beogradu, u kompaniji „Montavar Metalna Lola“ koja se bavi izradom zavarenih čeličnih konstrukcija i prefabrikacijom i montažom cevovoda i procesne opreme, a najveći deo svog asortimana izvozi.

Čelni ljudi „Montavara“, čiji se proizvodni pogoni nalaze u naselju Železnik, odmah su prepoznali potencijal mladog Subotičanina. Aleksandar Stojanović, komercijalni menadžer „Montavara“, kaže da su bili veoma iznenađeni kada im se na testiranju za posao pojavio tako mlađi, a već iskusni za-

varivač: „Bio je najbolji na testovima i odmah smo ga zaposlili. Ispostavilo se da mu čak nije bila potrebna ni dodatna obuka, što je kod nas veoma čest slučaj.“ Ova kompanija, budući da je konstantno u potrazi za novim kadrovima, održava u svom trening centru i obuke zavarivača. No, prema Stojanovićevim rečima, ma koliko sveobuhvatne te obuke bile, uvek se vidi razlika između ljudi koji su na prekvalifikaciji i onih koji dolaze iz stručnih škola. „Školovani zavarivači imaju dobru teorijsku osnovu, što je u ovom poslu od izuzetne važnosti“, ističe on i dodaje da je iz tog razloga Zoltanu na konkursu za posao dodatni plus bila diploma Tehničke škole.

Zoltan i sam kaže da je tokom školovanja mnogo naučio, posebno na učenju kroz rad u „Siemensu“, gde je i započeo svoju karijeru. Ipak, na konkurs koji je „Montavar“ ras-

pisao javio se zbog mogućnosti da radi različite tipove zavarivanja, ali i da, ukoliko to bude želeo, ode u inostranstvo, s obzirom na to da ova firma povremeno inostranim kompanijama, uglavnom nemačkim i italijanskim, iznajmljuje svoje kadrove na određeno vreme.

Na pitanje otkud jedan jako vrlo dobar đak u trogodišnjem profilu, Zoltan odgovara: „Oduvek sam znao da je ovo posao za mene. Kada sam bio mlađi, komšija mi je dao da zavarujem nešto i rekao mi je da sam talentovan za to. U osnovnoj sam imao vrlo dobar uspeh i mogao sam da biram šta će upisati, ali odlučio sam se za ovaj trogodišnji smer. Kad sam krenuo na praksi u 'Siemens', poboljšavao sam uspeh u školi, pa sam treći razred završio sa svim peticama. U međuvremenu sam išao i na takmičenja iz zavarivanja i shvatio da je to moj životni poziv“, priseća se Zoltan koji je i po završetku škole nastavio da se takmiči. Na nacionalnom takmičenju „Mladi zavarivač 2018“ u Beogradu osvojio je ubedljivo prvo mesto u MAG postupku i tako se direktno plasirao na svetsko prvenstvo

“Džabe vam svo teorijsko znanje ako ne umete da ga primenite u praksi.“

Zoltan Kuti

zavarivača koje će biti održano sledeće godine u Kini.

Osim što će nastaviti da pokazuje svoje umeće na profesionalnim nadmetanjima, Zoltanu je cilj da završi još kurseva i postane zavarivač specijalista, što bi mu otvorilo mogućnost da vrši kontrolu krajnjih proizvoda, nadzire rad ostalih zavarivača, ali i da drži obuke. Kada bi mu neko jednog dana ponudio da bude instruktor đacima na učenju kroz rad u kompaniji, rado bi to prihvatio jer, kako kaže, kao bivši učenik on najbolje zna šta mu je tokom praktične nastave najviše koristilo, a šta mu je nedostajalo.

Samo odgovorna osoba može biti dobar zavarivač

Na pitanje koliko mu je tokom školovanja značilo učenje kroz rad u kompaniji, ovaj mladić odgovara da je za njegovu struku to najbolji način učenja, jer „džabe vam sve teorijsko znanje ako ne umete da ga примените u praksi“. Gledao je šta rade starije kolege i, po sopstvenim rečima, „krao zanat“ od njih. Da biste bili dobar bravar-zavarivač, kaže, nije dovoljno da imate mirnu i preciznu ruku: „To pre svega mora biti odgovorna osoba koja, osim što zavaruje, brine i o ostalim operacijama, kao što su priprema za rad ili obrada i čišćenje spojeva. Za ovaj posao potrebno je biti detaljista.“

Zbog njegovog zrelog razmišljanja, a delom i zato što je najmlađi u kolektivu, za samo tri meseca u ovoj firmi Zoltan

je postao miljenik kolega. Prihvatali su ga kao da je u kompaniji već godinama, pa su mu pomagali i da nađe stan po preseljenju iz Subotice u Beograd. Imali su sreće, pa potraga za smeštajem nije dugo trajala, a ni sam proces preseljenja u veliki grad nije mu predstavljao problem.

„To je bila moja odluka i sproveo sam je onako kako sam želeo. Olakšavajuća okolnost bila je odluka kompanije da mi obezbedi dodatna sredstva za iznajmljivanje stana, ali i to što dovoljno zarađujem da mogu redovno da posećujem roditelje u Subotici i devojku koja studira u Novom Sadu“, kaže Zoltan i dodaje da je za njega najveća novina koju mu je donela promena posla život u dvomilionskom gradu. U upoznavanju nove sredine društvo mu prave kolege iz firme, sa kojima posle posla ponekad ode na obližnju Adu Ciganliju, na piće, ili do Kalemeđdana u šetnju. S obzirom na urođenu komunikativnost, Zoltanu nije bilo teško da stvori novi krug prijatelja, sa kojima sada stiče nova iskustva „u gradu u kojem nikada nije dosadno“.

„Školovani zavarivači imaju dobru teorijsku osnovu, što je u ovom poslu od izuzetne važnosti.“

Aleksandar Stojanović,
komercijalni menadžer
kompanije „Montavar Metalna Lola“

Činjenice i brojke

Projekat Nemačko-srpske razvojne saradnje
„Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Srbiji“

◆
Projekat finansira

**Ministarstvo za
privrednu
saradnju i
razvoj Savezne
Republike
Nemačke,**

a sprovodi *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH* u saradnji sa Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS.

◆
Razvijen je model sa elementima dualnog obrazovanja koji, pored nastave u školi, podrazumeva i

**učenje
kroz rad**

u kompanijama, uz podršku instruktora obučenih za rad sa mladima. Polazeći od iskustava u realizaciji ovog modela, razvijen je

**nacionalni
model dualnog
obrazovanja.**

6

trogodišnjih zanatsko-tehničkih profila, modernizovanih
uz podršku projekta, realizuje se po modelu dualnog obrazovanja:

Bravar-
zavarivač

Industrijski
mehaničar

Električar

Mehaničar
motornih
vozila

Modni
krojač

Elektromonter
mreža i
postrojenja.

◆
Oko 2700
učenika/ca

školuje se u ovih 6 profila po
modelu dualnog obrazovanja.

◆
52
srednje stručne škole

u Srbiji uključene su u projekt.

◆

Trenutno oko 200 kompanija

aktivno sarađuje sa školama u projektu tako što njihovim učenicima/ama omogućava učenje kroz rad u svojim proizvodnim pogonima.

◆

312 učenika

je položilo završni ispit u profilima podržanim od strane projekta, a

204 učenika

se po završetku školovanja zaposlilo.

◆
Kadrovi odgovorni za kreiranje i implementaciju modela dualnog obrazovanja prošli su

obuke

kako bi mogli da realizuju modernizovane sadržaje nastave i učenja.

◆
Projekat sprovodi aktivnosti u cilju veće

inkluzije učenika/ca iz osetljivih grupa

u srednje stručno obrazovanje i profile koji se realizuju po dualnom modelu.

◆
Potpisana su

3 sporazuma o javno-privatnom partnerstvu

sa ciljem da se definije saradnja
strana potpisnica na zajedničkom
zadatku – da se obezbede

kvalifikovani kadrovi

potrebni lokalnoj privredi
i da se poboljšaju uslovi
da mladi brže dođu do posla.

◆
Pored Ministarstva prosvete,
nauke i tehnološkog razvoja
Republike Srbije,

uspostavljena je saradnja

i sa ostalim obrazovnim
institucijama, Privrednom
komorom Srbije i međunarodnim
organizacijama koje se bave
uvođenjem dualnog obrazovanja.

Projekat je podržao izradu Zakona o dualnom obrazovanju i pratećih
pravilnika. Mnogi aspekti regulisani ovim aktima oslanjaju se na iskustva
stečena tokom realizacije projekta.

Zakon o dualnom obrazovanju

usvojila je Skupština Srbije u novembru 2017. godine, a stupaće na snagu
od školske 2019/20. godine.

O PROJEKTU

Naziv: „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“

Podržava: Ministarstvo za privrednu saradnju i razvoj, SR Nemačka

Sprovodi: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Partner: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije

Trajanje: April 2013 - Decembar 2019.

Cilj projekta je da se u okviru formalnog sistema srednjeg stručnog obrazovanja poboljša ponuda inkvizivnog, zanatsko-tehničkog obrazovanja u skladu sa potrebama tržišta, uvođenjem elemenata dualnog obrazovanja.

Izdavač

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Sedište organizacije

Bon i Ešborn, Nemačka

Projekat „Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“

Nemanjina 4/IV
11000 Beograd, Srbija

Izdanje

Jun 2018. godine

Tekst

Marija Dukić

Lektura i korektura

Svetlana Preradović

Fotografije

Dorđe Tomić

Dizajn i prelom

Sandra Milanović

Štampa

Kuća štampe Grafolik, Beograd

GIZ JE ODGOVORAN ZA SADRŽAJ

OVE PUBLIKACIJE.

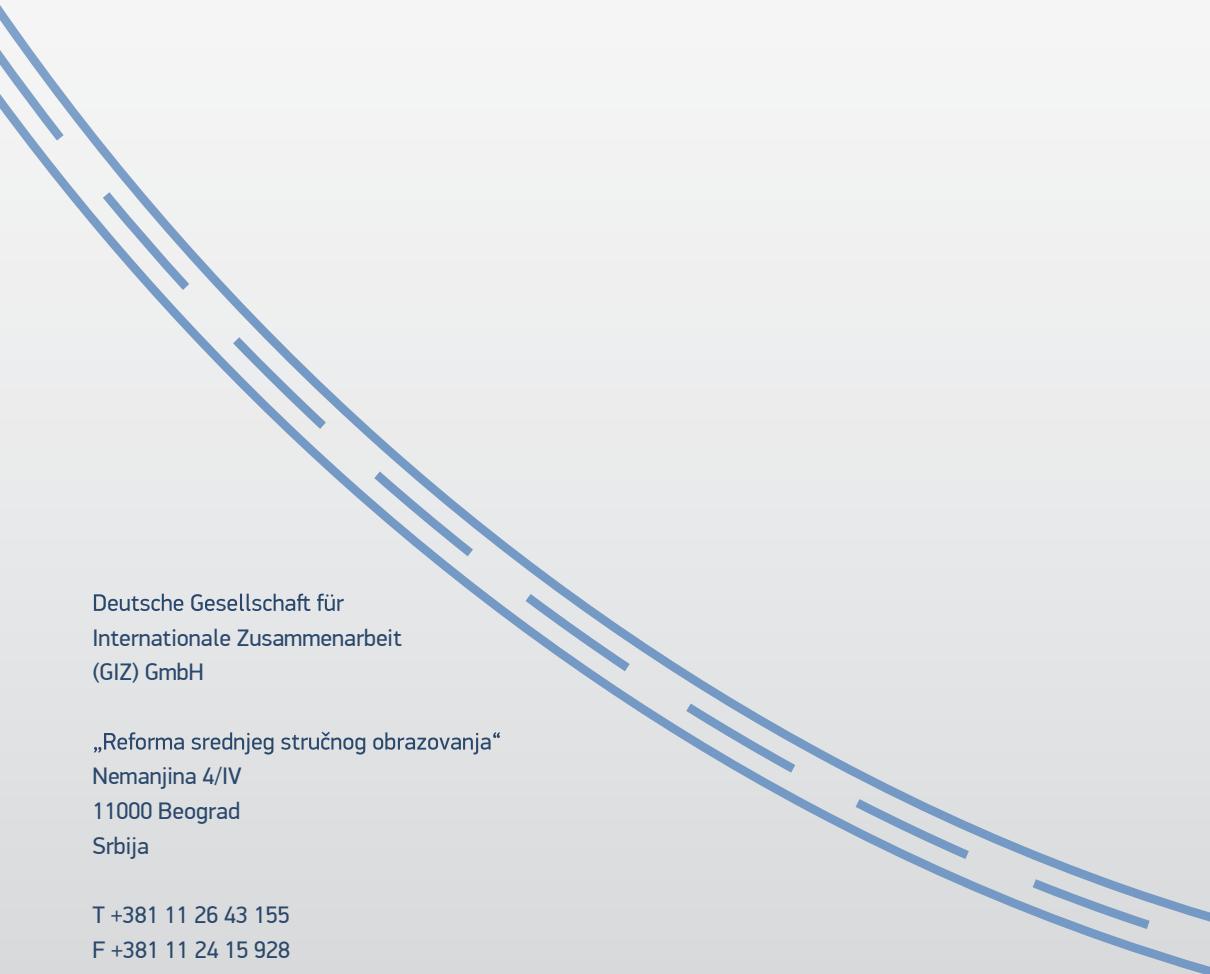
IZDANJE PUBLIKACIJE

OMOGUĆILO JE NEMAČKO

SAVEZNO MINISTARSTVO

ZA EKONOMSKU SARADNJU

I RAZVOJ (BMZ)

Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit
(GIZ) GmbH

„Reforma srednjeg stručnog obrazovanja“
Nemanjina 4/IV
11000 Beograd
Srbija

T +381 11 26 43 155
F +381 11 24 15 928
E giz-edu@giz.de
I www.giz.de
I www.kooperativnoobrazovanje.org